

MAPA RZAŚNIK-MAJDAN

Skąd się wzięła nazwa?

Nazwa wsi pojawia się w „Słowniku geograficznym Królestwa Polskiego” z drugiej połowy XIX wieku (jako Majdan Rzaśnicki), jak i w „Skorowidzu miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej” z 1924 roku (jako Rzaśnik Majdan).

RZAŚNIK prawdopodobnie pochodzi od słowa **wrzos** lub **rząsa** – obydwie rośliny występują na terenie wsi. **MAJDAN** jest z kolei wyrazem pochodzenia tureckiego, który oznacza zamknięty, czworoboczny obszar. W Polsce najpierw nazywano **majdanem** teren, na którym gromadziło się rycerstwo dla równego podziału łupów, a później również **obozowiska robotników leśnych**, którzy ustawiali budynki w czworobok zamknięty. Obozowiska te stawały się często załazkami wsi zakładanych w celu korzystania z bogactw lasu, w tym wytapiania smoły czy wypalania węgla.

Według opowieści mieszkańców, kilku gospodarzy dostało na tym terenie trzy włóki lasu do wykarczowania w nagrodę za uczestnictwo w bitwie.

W pobliżu wsi Rzaśnik-Majdan do 2002 roku istniała **gajówka Majdan**, a tuż koto niej **smolarnia**, gdzie „za cara” z sosnowych karpin pozyskiwano smołę oraz terpentynę poprzez proces prażenia w piecach. Do dziś można poznać te miejsca: smolarnię po dotach i fragmentach cegieł i żużlu, gajówkę po owocowych drzewach w środku lasu.

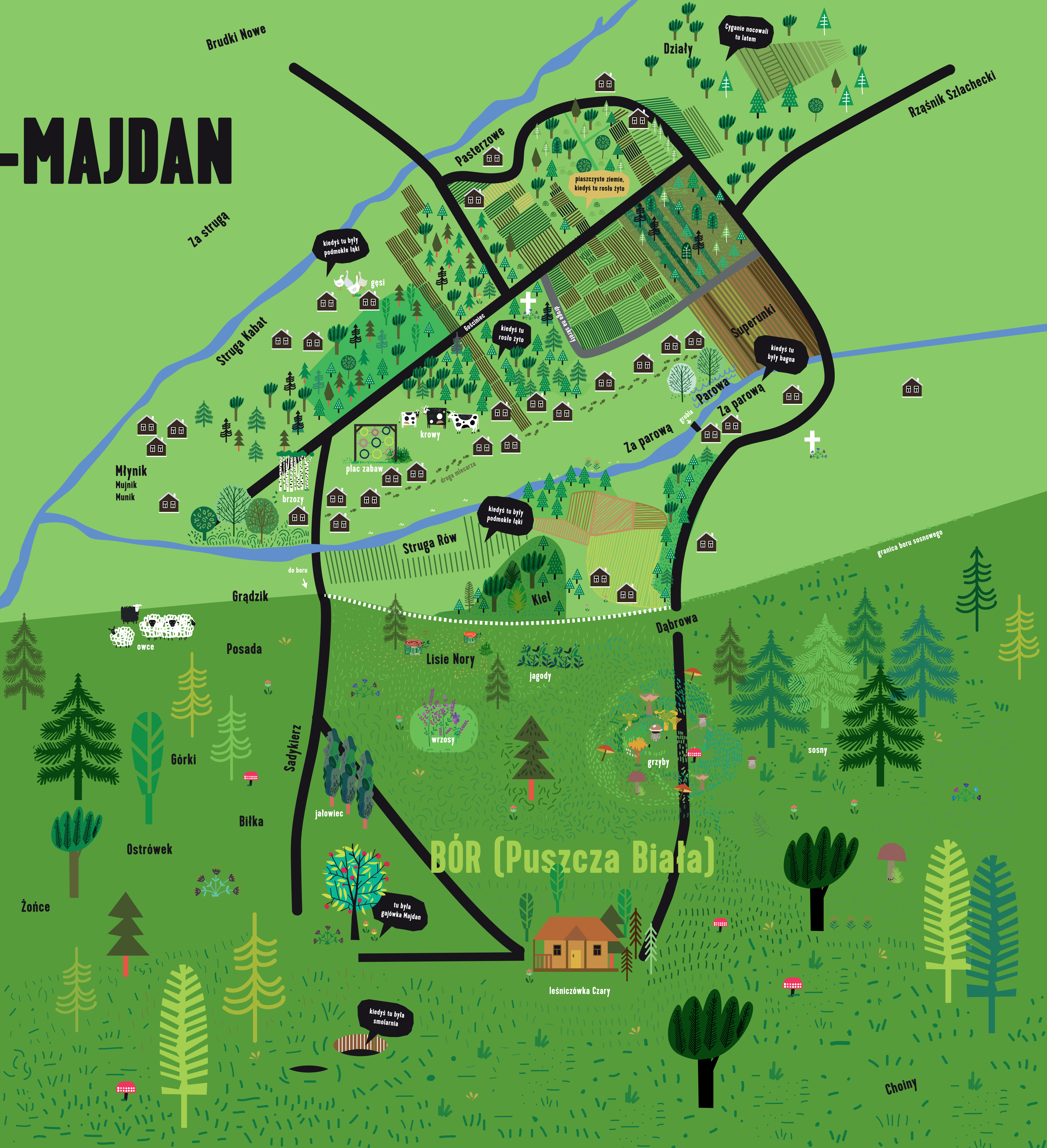
Inną nazwą wsi używaną dawniej oficjalnie, a obecnie nieoficjalnie przez mieszkańców, jest nazwa **Kolonia**. Wynika to z charakterystycznej rozrzuconej zabudowy wsi, gdzie nie ma jednej, głównej drogi i każdy jest od każdego oddalony.

MLEYNIK
Część wsi nazywana również Młynkiem, Muniem. Nazwa pochodzi od małego, drewnianego młyna wiatrakowego, który tam działał prawdopodobnie do I wojny światowej. Wożono tam żyto do zmielenia.

OWCE
Do lat 50. XX w. we wsi wypasano owce. Przed wojną w każdym domu była owca. Na lato mieszkańcy wsi brali (za wynagrodzeniem) na wypas owce z innych wsi i wypasali je m.in. w lesie. Owce następnie strzyżono (dwa razy do roku), a wełnę z owiec gnieplowano lub sprzedawano na skupie. Z białej wełny robiono przędzę, z czarnej filc. Tam gdzie na mapie zaznaczony jest Kiel – w latach 50. XX w. funkcjonowała prywatna gnieplarnia.

POSADA, SADYKIERZ, GÓRKI, BIŁKA, LISIE NORY, DĄBROWA, GRĄDZIK
Lokalne nazwy różnych części lasu. Wielość nazw świadczy o tym, że miejscowa ludność często korzystała z lasu i chciał rozróżnić jego części używała na nie swoich określeń.
W lesie wypasano krowy i owce, sezonowo wykonywano prace leśne takie jak zalesianie, zbieranie żywicy. Mieszkańcy zbierali chrust i drewno oraz grzyby (kurki „gąski”, prawdziwki i gąski „prośnianki”). Grabiono mech (do uszczelniania drewnianych domów, jako wyściółka do chlewu) i kolki, czyli igły sosnowe (jako wyściółka dla zwierząt). Najważniejszym darem lasu były jagody – zbierane na sprzedaż.

JAŁOWIEC
Owoce jałowca zbierano poprzez obijanie krzewów kijem – opadały na rozłożone pod spodem płótno. Z owoców robiono pyszne piwo jałowcowe – najpierw je ugniatało, dodawano wodę, zagotowywano, by wypuścić żywicę (ją się zbierało), potem do soku dodawano drożdże i cukier oraz chmiel dla smaku.

DZIAŁY
Nazwa części wsi, na której obecnie są zasiane lasy prywatne. Tam stacjonowali latem Cyganie (bywali też na Posadzie).

struga KABAT, struga RÓW
Do czasów melioracji, która miała miejsce w latach 60. XX w. wieś położona była między dwoma podmokłymi terenami – łąkami. Na nie rozlewała się woda ze strug tworząc miejscami bagiste miejsca, w których czasami utykały krowy. Melioracja (poszerzenie i wyrównanie strug) osuszyła częściowo łąki i pozwoliła na wypasanie krów i zbieranie siana. W strugach kiedyś kobiety prały przy użyciu kijanek (drewnianych łopatek). W pobliżu wypasano też gęsi. Tam gdzie teren jest bardziej podmokły rosną olszyny.

PAROWA / PARÓWKI
Miejsce gdzie teren do dziś jest podmokły, obniżony. Przez parowę przechodzi struga nazywana przez mieszkańców rowem. Aby przedostać się na drugą stronę wsi, trzeba przejść przez **grobę**.

PIASKI, LASY, SAMOSIEJKI
Teren wsi położony jest w większości na mało urodzajnych ziemiach – na piaskach, glebach klasy V, VI, VI z. Uprawiano tu głównie żyto, łubin, grykę, proso, len, ziemniaki, saradele, owoce.

Po wojnie, mniej więcej od lat 60. XX w. zaczęcano, by takie gleby zalesiać, w związku z tym powoli wieś zmieniła charakter – zamiast łąk żyta obecnie wieś porastają prywatne lasy sosnowo-brzozowe, specjalnie sadzone lub samoistnie rosnące.

SUPERUNKI
Wąskie pola uprawne, tzw. dodatki dla gospodarzy, po 1, 2, 3 morgi. Możliwe, że to ziemia, którą przydzielono mieszkańcom „po dziedziku”. Tu ziemia była najtańsza, pasano tu owce, uprawiano saradele, łubin, żyto, ziemniaki. Obecnie częściowo zalesiona, częściowo jako ugor.

BÓR / PUSZCZA BIAŁA
Wieś Rzaśnik-Majdan graniczy z Puszcza Białą, a dokładnie z częścią Lasów Państwowych podlegającą pod Nadleśnictwo Wyszków. Jednak nazwa Puszcza Biała nie jest używana przez mieszkańców. Dawniej wszyscy mówili, że idą do boru. Obecnie używa się słowa las, traktując słowo bór, jako nazwę „chłopską”, „gwarową”. Jednak jest ona prawidłowa ze względu na typ lasu. Bór, jest to ubogi las iglasty, sosnowy. Charakterystyczna roślinność dla takiego typu lasu to: jagody, borówki i wrzośy.

JAGODY
Jagody zaczynano zbierać od 24 czerwca (na „Jana”) lub od 29 czerwca (na „Piotra i Pawła”) przez całe lato, z przerwą na żniwa. Zbiorem zajmowały się i dzieci i dorośli, rozpoczynając zbiory o 7 rano, a kończąc o 17. Dziennie zbierano średnio 10 kilogramów jagód, z czego większość przeznaczona była na sprzedaż. Czasami do zbioru jagód używano zbieraczki.

KROWY
Dawniej wszyscy hodowali krowy. Na łąkach, pastwiskach (smugach) wykopano im stawy, by miały łatwy dostęp do wody i nie grzęzły w strugach. Mleko od gospodarzy zabierał mleczarz, stąd zaznaczona na mapie dawna droga „mleczarza”, która biegła po prywatnych gruntach. Dziś już nieuczęszczana, choć jej fragmenty nadal istnieją.

Mapa powstała na podstawie wywiadów etnograficznych przeprowadzonych latem 2020 roku we współpracy z mieszkańcami wsi Rzaśnik-Majdan. Wywiady przeprowadzone zostały podczas rezydencji animacyjnej sfinansowanej w ramach Mazowieckiego Programu Edukacji Kulturalnej.

Opracowanie mapy: Pola Rojek (animatorka), Agnieszka Krysian-Gałązka (sołtys wsi Rzaśnik-Majdan). Skład, opracowanie graficzne mapy, rysunki: Zaneta Strawiak-Pulkowska

Projekt finansowany ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego.